

ΑΡΘΡΟ

Νέες απειλές και η ευρω-ατλαντική συνεργασία στον τομέα των πληροφοριών

Του
Δρ. ΙΩΑΝΝΗ Μ. ΝΟΜΙΚΟΥ*

Η κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης άλλαξε άρδην τους κανόνες του παιχνιδιού και ο Α' Πόλεμος του Κόλπου κατέδειξε το μέγεθος της αλλαγής που είχε συντελεστεί. Η βάση της ευρω-ατλαντικής συνεργασίας στον τομέα των πληροφοριών εξαιτίας των ανωτέρω εξελίξεων έχει κατά συνέπεια δραματικά αλλοιωθεί και επιπροσθέτως η εκτίμηση περί των νέων απειλών διαφέρει σημαντικά ανάμεσα στα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (συμπεριλαμβανομένης και της Ελλάδας) και τις ΗΠΑ.

Μετά τις επιθέσεις στις 11/9/2001 στη Νέα Υόρκη, στις 11/03/2004 στη Μαδρίτη και στις 07/07/2005 στο Λονδίνο, οι Ευρωπαίοι γρήγορα αξιολόγησαν την τρομοκρατία ως νόσημα ένα απειλή για τις κοινωνίες τους. Τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν μπορούν να συμφωνήσουν στον ακριβή προσδιορισμό του «εχθρού» και του είδους της τρομοκρατικής δράσης που τους απειλεί. Οι Βρετανοί παρακολουθούν συστηματικά τις κοινότητες των μεταναστών τους από την Ινδία υποήπειρο, οι Γερμανοί αύξησαν τα μέτρα ασφαλείας για τις πολυπληθείς ομάδες Τούρκων και Κούρδων που διαβιούν στη χώρα τους, οι Γάλλοι και οι Ισπανοί δίνουν προτεραιότητα στους φονταμενταλιστές που προέρχονται από τις χώρες της Βόρειας Αφρικής, ενώ οι ελληνικές αρχές ανησυχούν για την παράνομη μετανάστευση από το βαλκανικό χώρο και ιδιαίτερα από την Τουρκία. Η παράνομη μετανάστευση αποτελεί θέμα εθνικής ασφάλειας για την ελληνική κοινωνία και η ένταση του φαινομένου είναι προ των θυρών, κρίνοντας από το γεγονός ότι ο υπερπληθυσμός σε πολλές αφρικανικές και ασιατικές χώρες και η παγκόσμια οικονομική κρίση που μας μαστίζει δημιουργούν περαιτέρω ένταση στα σύνορά μας. Δυστυχώς, η Ελλάδα αποτελεί την ιδανική γεωγραφική περιοχή μετάβασης και διέλευσης παράνομων μεταναστών προς άλλους ευρωπαϊκούς προορισμούς.

Ευρωπαίοι και Αμερικανοί πρέπει να δημιουργήσουν νέες δομές συνεργασίας στον τομέα των πληροφοριών με σκοπό να ενισχύσουν την προσπάθεια καταπολέμησης της διεθνούς τρομοκρατίας. Η νέα στρατηγική στο τομέα των πληροφοριών οφείλει να προβλέπει τη δημιουργία νέας «αρχιτεκτονικής», νέας δομής στη λειτουργία των υπηρεσιών πληροφοριών που θα διακρίνεται από ευελιξία, αποκεντρωμένα δίκτυα δημόσιων αλλά και ιδιωτικών φορέων.

Επίσης, ο πολλαπλασιασμός των πηγών άντλησης πληροφοριών (collection) για την καταπολέμηση νέων απειλών απαιτεί παράλληλη αύξηση της ικανότητας παραγωγής ανάλυσης, ενώ θα πρέπει να αποτραπεί και ο κίνδυνος «υπερφόρτωσης» του όλου συστήματος πληροφοριών, που θα οδηγούσε στην αδρανοποίηση και την πιθανή κατάρρευσή του. Σε αντίθεση με τους Αμερικανούς συναδέλφους τους, οι Ευρωπαίοι ηγέτες πρέπει να κατανοήσουν ότι οι σημερινές απειλές αντιμετωπίζονται με την αναβάθμιση των υπηρεσιών πληροφοριών και όχι με συμβατικά στρατιωτικά μέσα. Ισως μόνο μετά από μια νέα απειλή ή μια τρομοκρατική ενέργεια που θα πλήξει τα άμεσα και κοινά ευρωπαϊκά συμφέροντα να αλλάξει η παρούσα κατάσταση. Η πιθανότητα εξαπόλυσης τρομοκρατικής επίθεσης «πανευρωπαϊκού» χαρακτήρα δεν είναι ορατή, αλλά ο εντοπισμός απειλών προτού αυτές εκδηλωθούν ώστε να αντιμετωπιστούν εν τη γενέσει τους είναι ο βασικότερος λόγος ύπαρξης του τομέα των πληροφοριών.

Εάν τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και οι Ηνωμένες Πολιτείες επιθυμούν ειλικρινά να διευρύνουν την ευρω-ατλαντική συνεργασία εναντίον της διεθνούς τρομοκρατίας είναι αναγκαίο να δημιουργήσουν τις προϋποθέσεις για την ανεύρεση των κατάλληλων επαγγελματιών στον δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα, οι οποίοι θα προέρχονται από ευρύτερα πληθυσμιακά στρώματα.

Οι ευρωπαϊκοί οργανισμοί (EUROPOL, EUROJUST, E.U. SITUATION CENTER, FRONTEX), εάν ενισχυθούν, μπορούν να αποτελέσουν τους κυρίους θεσμούς-πυλώνες στους οποίους θα στηριχθεί η ευρωπαϊκή προσπάθεια καταπολέμησης των νέων απειλών (κυβερνοεπιθέσεις, χημικά αέρια, ισλαμικά δίκτυα, οργανωμένο έγκλημα και ξέπλυμα χρήματος) και να προκύψουν εποίκοδομητικές προτάσεις που θα ανατρέψουν την παλιωμένη στερεοτυπική πεποίθηση περί ευρωπαϊκής αδράνειας και αμερικανικού «μονοπωλίου» στις όποιες αντιτρομοκρατικές πρωτοβουλίες.

Είλω να πιστεύω ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι σίγουρο ότι θα περιμένει αρκετά έως ότου υλοποιηθεί ο στόχος ίδρυσης μιας πανευρωπαϊκής υπηρεσίας πληροφοριών (European Union Intelligence Service). Εως τότε, ομάδες εργασίας, επιτροπές και επιστημονικά ερευνητικά δίκτυα θα συνεχίζουν να είναι οι μόνοι πυρήνες της ευρω-ατλαντικής συνεργασίας (Ε.Ε.-ΗΠΑ) στον τομέα των πληροφοριών.

Ως συνέπεια των παραπάνω αλλαγών, η Ελλάδα, η οποία αποτελεί κόμβο ενεργειακών δρόμων από την Ανατολή στη Δύση και λόγω της γεωοικονομικής της θέσης, απαιτεί ένα υψηλότερο επίπεδο ικανότητας αποτελεσματικότητας και διαχείρισης ανθρωπίνων πόρων με σκοπό να δημιουργηθεί μια Ελληνική Κοινότητα Πληροφοριών, που θα είναι σε θέση να ανταποκριθεί στον ρόλο της και να αντιμετωπίσει τις νέες απειλές του 21ου αιώνα.

* Ο Δρ. Ιωάννης Μ. Νομικός είναι διευθυντής, Ερευνητικό Ινστιτούτο Ευρωπαϊκών και Αμερικανικών Μελετών www.riees.gr

Η δημιουργία κοινοπραξιών για επενδύσεις στο κοιτάσμα South Pars

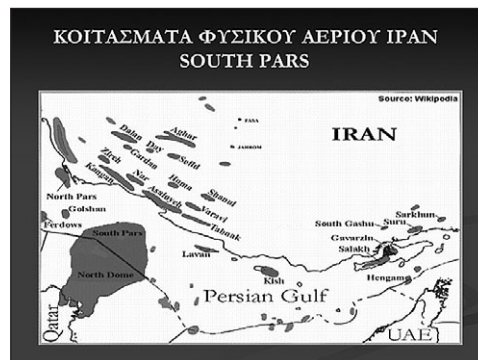
ΕΝΙΣΧΥΕΤΑΙ Η ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ με την προμήθεια αερίου από το Ιράν;

Του
ΑΝΤΩΝΗ ΛΙΒΑΝΙΟΥ*

Στην αρχή της εβδομάδας επισκέφτηκε τη χώρα μας ο υπουργός Εξωτερικών του Ιράν κ. Μανουσέρ Μοτακί και συναντήθηκε με τον πρωθυπουργό κ. Γ. Παπανδρέου και τον υπουργό Εξωτερικών κ. Δ. Δρούτσα. **Ενα από τα σημαντικότερα θέματα που συζητήθηκαν ήταν η συνεργασία της χώρας μας με το Ιράν στο φυσικό αέριο.**

Επιπλέον, συζητήσαν τους σχεδιαζόμενους αγωγούς αερίου που πρόκειται να διέλθουν από την Ελλάδα, οι οποίοι αποτελούν τμήμα του Νότιου Διαδρόμου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.). Η επίσκεψη του Ιρανού υπουργού Εξωτερικών συμπίπτει μία εβδομάδα μετά το ετήσιο συνέδριο που διοργανώθηκε υπό την αιγίδα του ιρανικού υπουργείου Εξωτερικών στο Μπαντάρ Αμπάς, που βρίσκεται στον Περσικό Κόλπο κοντά στα Στενά του Ορμούζ, όπου διερχεται το 40% της παγκόσμιας εμπορίας πετρελίου και μεταφέρεται με τάνκερ. Το κεντρικό θέμα του συνεδρίου ήταν η συνεργασία στον Περσικό Κόλπο και οι προοπτικές σταθερότητας και ανάπτυξης της περιοχής. Ενα από τα κύρια θέματα που συζητήθηκαν ήταν ο ρόλος του Ιράν και η προμήθεια φυσικού αερίου από τον Περσικό Κόλπο, καθώς και η ενίσχυση της ενεργειακής ασφάλειας στην Ευρώπη. Ορισμένα εύλογα ερωτήματα που απασχολούν σήμερα την παγκόσμια κοινότητα ενέργειας είναι τα εξής: Μπορεί το Ιράν να συμβάλει στην ενεργειακή ασφάλεια της Ευρώπης; Μπορεί να λειτουργήσει αποδοτικά ο Νότιος Διαδρόμος της Ε.Ε. χωρίς την προμήθεια αερίου από το Ιράν; Ποιος είναι ο γεωπολιτικός ρόλος της Ελλάδας στη μεταφορά φυσικού αερίου από τον Περσικό Κόλπο προς την Ε.Ε.;

Το Ιράν είναι η χώρα με τα περισσότερα αποθέματα φυσικού αερίου στον κόσμο μετά τη Ρωσία. Σύμφωνα με τον Διεθνή Οργανισμό Ενέργειας (International Energy Agency), το Ιράν έχει 28 τρισεκατομμύρια κυβικά μέτρα φυσικού αερίου, που αντιστοιχούν στο 16% των παγκόσμιων αποθεμάτων. Αυτό σημαίνει ότι τα αποθέματα αερίου στο Ιράν είναι τετραπλάσια από ό,τι έχουν όλες οι χώρες της Κεντρικής Ασίας συνολικά. Σήμερα το Ιράν παράγει ετησίως 112 δισ. κυβ. μέτρα αερίου και στοχεύει έως το 2020 να αυξήσει την παραγωγή του στα 400 δισ. κυβ. Αυτός ο στόχος για να επιτευχθεί απαιτεί σημαντικές επενδύσεις. Το μεγαλύτερο κοιτάσμα αερίου του Ιράν είναι το South Pars, που αντιστοιχεί περίπου στο

Οι τρεις σχεδιαζόμενοι αγωγοί -ITGI, Nabucco και TAP- του Νότιου Διαδρόμου της Ε.Ε. μπορούν να κατασκευαστούν μόνο εάν προμηθευτούν ιρανικό αέριο.

50% των συνολικών αποθεμάτων της χώρας. Κάποιες επενδύσεις από ρωσικές και κινεζικές εταιρείες έχουν υλοποιηθεί, αλλά και αυτές όχι σε ικανοποιητικό βαθμό.

Σε αναζήτηση επενδύσεων

Το βέβαιο είναι ότι το Ιράν προσπαθεί να προσελκύσει επενδύσεις και να αυξήσει την παραγωγή του σε φυσικό αέριο. Όταν αυτό υλοποιηθεί, το φυσικό αέριο του Ιράν μπορεί να προμηθεύσει την Ευρώπη μέσα από τον Νότιο Διαδρόμο που διέρχεται από την Ελλάδα. Η ανασφάλεια της Ε.Ε. αναφορικά με τις ποσότητες που εισάγει από τη Ρωσία μέσω της Ουκρανίας εντάθηκε από το 2009, όταν προσωρινά διακόπηκε η ομαλή ροή φυσικού αερίου προς την Ε.Ε., με αποτέλεσμα 18 ευρωπαϊκές χώρες να παρουσιάσουν προβλήματα. Σήμερα οι αγωγοί που σχεδιάζονται για τον Νότιο Διαδρόμο της Ε.Ε. είναι ο ITGI, ο Nabucco και ο TAP. Αυτοί οι αγωγοί ανταγωνίζονται κυρίως για το συμβόλαιο προμήθειας αερίου από το αζερικό κοιτάσμα Σαχ Ντενίζ II. Μόνο ένας αγωγός μπορεί να κατασκευαστεί άμεσα με την προμήθεια αερίου από το Αζερμαϊτζάν. Και οι τρεις αγωγοί μαζί, ITGI, Nabucco και TAP, έχουν συνολική χωρητικότητα μεταφοράς αερίου 61 δισ. κ.μ. ετησίως. Το σημαντικότερο πρόβλημα σήμερα είναι ότι δεν υπάρχει αρκετό αέριο από την Κασπία. Η χώρα που μπορεί να προμηθεύσει επιπλέον αέριο ώστε να μωρέσουν να κατασκευαστούν και οι τρεις αγωγοί είναι το Ιράν.

Η πολιτική της Ε.Ε.

Η κεντρική πολιτική ενεργειακής ασφάλειας της Ε.Ε. σήμερα στοχεύει στη διαφοροποίηση πηγών και οδών διέλευσης αερίου. Ο Νότιος Διαδρόμος αποτελεί την αιχμή του δόρατος της ευρωπαϊκής ενεργειακής πολιτικής. Το Ιράν εξυμνείται και τους δύο αυτούς στόχους της ευρωπαϊκής ενεργειακής πολιτικής. Επιπλέον, εύλογα τίθεται το ερώτημα πώς μπορεί να κατασκευαστούν μακροπρό-

θεσμα και οι τρεις σχεδιαζόμενοι αγωγοί -ITGI, Nabucco και TAP- του Νότιου Διαδρόμου της Ε.Ε. χωρίς την προμήθεια αερίου από το Ιράν. Απλώς δεν μπορούν να κατασκευαστούν, παρά μόνο εάν προμηθευτούν ιρανικό αέριο. Το Ιράν είναι μελλοντικά η χώρα με τη μεγαλύτερη προοπτική προμήθειας αερίου προς στην Ευρώπη στο μέλλον.

Γεωπολιτικές δυσκολίες

Ποια είναι η σημερινή υποδομή για την προμήθεια αερίου από το Ιράν; Αναμφισβήτητα υπάρχουν γεωπολιτικές δυσκολίες που σήμερα δεν επιτρέπουν την εμπορία αερίου με το Ιράν. Όμως οι αγωγοί που σήμερα λειτουργούν θα μπορούσαν να προμηθεύσουν με αέριο την Ε.Ε. Συγκεκριμένα, υπάρχει και λειτουργεί κανονικά ο αγωγός Ταμπίζ - Αγκυρα, χωρητικότητας μεταφοράς αερίου 14 δισ. κ.μ. ετησίως, που συνδέει την Τουρκία με το Ιράν. Το ιρανικό αέριο που εισρέει στο τουρκικό σύστημα μπορεί να μεταφερθεί στην Ε.Ε. μέσω του αγωγού Καρατσάμπεϊ-Κομοτηνή, χωρητικότητας μεταφοράς αερίου 12 δισ. κ.μ., που συνδέει την Τουρκία με την Ελλάδα, και κατ' επέκταση με την Ε.Ε.

Ο περσικός αγωγός

Ποια είναι τα μελλοντικά σχέδια του Ιράν για τη μεταφορά αερίου προς την Ε.Ε.; Ο σχεδιαζόμενος περσικός αγωγός αερίου θα μπορεί να συνδέσει το αέριο του Περσικού Κόλπου, και συγκεκριμένα το κοιτάσμα South Pars, που είναι το μεγαλύτερο στον κόσμο, με την Ε.Ε. μέσω μόνο τριών χωρών: Τουρκία, Ελλάδα, Ιταλία. Ο περσικός αγωγός έχει τις λιγότερες γεωπολιτικές δυσκολίες, γιατί και οι τρεις αυτές χώρες έχουν υπογράψει διακρατικές συμφωνίες εμπορίας και μεταφοράς αερίου και έχουν υλοποιήσει σημαντικές επενδύσεις μεταξύ τους. Το μεγάλο πλεονέκτημα για την Ευρώπη θα είναι η ενίσχυση της ενεργειακής της ασφάλειας με διαφοροποίηση μιας νέας, πηγής αερίου από τον Περσικό Κόλπο.

Εκτός από το αέριο της Κασπίας η Ε.Ε. θα έχει μέσω του περσικού αγωγού πρόσβαση στο αέριο του Περσικού Κόλπου.

Κοινά συμφέροντα

Δεν είναι τυχαίο λοιπόν που στην ατζέντα του Έλληνα πρωθυπουργού κ. Παπανδρέου και του Ιρανού υπουργού Εξωτερικών κ. Μοτακί υπήρξε ο περσικός αγωγός. Η Ελλάδα μπορεί να αποτελέσει την ενδιάμεση χώρα που μπορεί να συνδέσει το Ιράν με την Ευρώπη. Τα νέα αυτά γεωπολιτικά δεδομένα δείχνουν τη στενή συνύπαρξη των ενεργειακών συμφερόντων της Ελλάδας με την Ιταλία. Οι Ιταλικές εταιρείες ενέργειας, Edison και ENI, έχουν επενδύσει ήδη σημαντικά στη χώρα μας. Επιπλέον, οι διακρατικές συμφωνίες Ελλάδας-Ιταλίας στον τομέα της ενέργειας και ο συντονισμός μεταξύ των δύο υπουργείων προδιαγράφουν θετικά αποτελέσματα. Επιπλέον, ο αγωγός TAP έχει κατ' αρχήν συμφωνία με το Ιράν για τη μεταφορά 5 δισ. κ.μ. αερίου μέσω της Ελλάδας προς την Ιταλία. Με την Τουρκία η Ελλάδα έχει επίσης σύμβαση ενεργειακών συμφερόντων και οι ενεργειακές σχέσεις των δύο χωρών είναι αποδοτικές μέσω της λειτουργίας του ελληνο-τουρκικού αγωγού ITG, που μελλοντικά μπορεί να μεταφέρει αέριο από το Ιράν.

Συμπερασματικά: Αργά ή γρήγορα, θα ξεκινήσει η εμπορία φυσικού αερίου με το Ιράν, ώστε να ενισχυθεί η ενεργειακή ασφάλεια της Ευρώπης. Το άνοιγμα των εμπορικών σχέσεων με το Ιράν στον τομέα του φυσικού αερίου, η δημιουργία κοινοπραξιών για επενδύσεις στο κοιτάσμα South Pars, η μεταφορά τεχνολογίας και ο εκσυγχρονισμός του συστήματος μεταφοράς αερίου του Ιράν θα συμβάλουν στη σταθερότητα και την ανάπτυξη της περιοχής του Περσικού Κόλπου και της Ανατολικής Μεσογείου.

* Ο κ. Αντώνης Λιβάνιος είναι οικονομολόγος, διευθύνων σύμβουλος της Energy Stream CMG.